

amacıyla emperyalizm ve işbirlikçi Pakistan devleti, kurşun ve bombalar yağdırmanın yanı sıra 'devlet islamı', 'ılımlı islam' silahına da başvurmaktadır. Ama çelişkilerin, mücadelelerin giderek keskinleştiği, tırmandığı koşullarda, emperyalistlerin ve işbirlikçilerinin politikaları onların istediğinin tersi sonuçlara yol açmakta, bastırmaya çalıştıkları 'köktenci islamcı' hareketlerin, Taliban'ın güç kazanmasına neden olmaktadır. Türkiye açısından da gelişmelerin bu yönde ilerlemesi, ihtimal dışı değildir. AKP hükümeti, emperyalizmin ve oligarşinin çıkarları doğrultusunda, Türkiye ve Ortadoğu ölçeğinde halk desteğini kendi arkasına alabilmek, islamcıların kitle desteği kazanmasını engellemek için Gazze savunucusu ve İran savunucusu tutumlar almış olsa da, attığı adımlar istemediği sonuçlara yol açacak, islamcılarını güçlendirecek, buna karşılık egemenlerin tepkilerini çekecektir. Ama emperyalist saldırının odağı Ortadoğu'ya, İran'a yöneldikçe bölgede ve Türkiye'de gerilim tırmanmakta, çelişkiler keskinleşmekte, karşıt safların mücadeleleri gelişmektedir; çelişkilerin keskinleşip karşıtların güçlendiği bu süreçte, egemenler açısından açmaz ve tehlikeler de kaçınılmazcasına büyümektedir.

Çelişkiler keskinleşirken toplumsal muhalefeti engelleyebilmek için egemen sınıfların başvurmak zorunda kaldıkları araçlar, yöntemler, gelişmelerin istemedikleri bir doğrultuya girmesine, denetimi elden kaçırmalarına, iktidarlarının tehlikeye düşmesine neden olabilir. Bütün bunlar çıkarlarına çok büyük zarar vermesine rağmen, toplumsal muhalefetin başını çeken akımların komünist olmayan niteliği, kapitalist sistem sınırları içerisinde kalmaları, yine de egemen sınıf için bir güvence oluşturur. Egemen sınıf açısından karşı karşıya kalabileceği en büyük tehdit olan egemenliğini sürdürebilmesinin tehlikeye girmesi ihtimalini, ihtimal olmaktan çıkıp kesin bir gerçekliğe dönüştürmek ise, işçi sınıfı hareketinin niteliğine bağlıdır. Çeşitli burjuva politikalarının takipçisi ve destekçisi olmak yerine bağımsız politikasına, komünist politikasına sahip olduğunda, komünizmle birleşip komünist bir niteliğe ulaştığında, işçi sınıfı hareketi, bütün ezilenleri peşinde toplayarak toplumsal muhalefetin başına geçip burjuvazinin egemenliğini devirerek kapitalizmi ortadan kaldırabilecektir. Emperyalizm, askeri müdahale, savaş, bağımlılık, sömürgecilik, ulusal baskı, şiddet, zor, militarizm, milliyetçilik, gerici-lik, eşitsizlik, sömürü, yoksulluk ve saymakla bitmeyen varolan bütün toplumsal sorunların temelde kaynaklandığı kapitalizmi yıkararak bu sorunları nihai olarak ortadan kaldırıp insanlığın kurtuluşunu sağlayacak olan, işçi sınıfının komünizm hedefli mücadelesidir, sosyalist devrimidir.

ANAYASA, AB, ABD ve AKP

'EKSEN KAYMASI' MI?

KURTULUŞ
SOSYALİST DERGİ
YAYINLARI

KİTAP DİZİSİ: 16
HAZİRAN 2010
1 YTL

lanmasından sonra, Devlet Bahçeli'ye hızla ve AB uyum yasaları çerçevesinde idam cezalarını kaldırtmak da oligarşinin başarıları arasındadır. AB yolunda devlete dair yapısal düzenlemeleri ve TSK'nın ağırlığının azaltılması, askerlerin tam anlamıyla kışlaya çekilebilmesi işi, en çetrefil iş olarak AKP'nin önüne konulmuş ve bu görev tamamlanmasa da esasen önemli aşamalar kat edilmiştir. Oligarşi bu süreçte her ne kadar TSK ile karşı karşıya gelmemiş ise de, AKP ile dikensiz gül bahçesine girmediğini de görmüştür. Şimdi dizginlenmesi ve sınırlarının çizilmesi, hizaya çekilmesi sırası AKP'ye gelmiştir ve oligarşi bu işi de başka bir araç ile gerçekleştirecektir. Muhtemeldir ki bu da devletin yeniden düzenlenmesinde ve Kürt sorununun çözümünde ayak diremesi ile başı çeken CHP'ye bir şekli ile ihale edilecektir. Oligarşinin egemenliğini tesis etme, egemenliğin gerektirdiği politikaları oluşturup uygulatma ayrıcalığı, ta ki egemenlerin denetimi dışında, iktidarı hedeflemeyi kendine iş edinen bağımsız siyasal çizgisi ve örgütlülüğü ile işçi sınıfının komünist partisi yaratılncaya kadar sürecek, oligarşi bu hakkını tepe tepe kullanacaktır. Her seferinde faturayı işçi sınıfına keseceğinden de en ufak bir şüphe duyulamaz.

En genelinde, egemen sınıfın, politikalarını başarılı olarak gerçekleştirebilmesinde belirleyici etken, bu politikalara, yönetilenlerin, işçi sınıfının razı olması, bunların uygulanabilmelerine olanak vermesidir. Toplumun küçük bir azınlığını oluşturan oligarşinin egemenliğini sürdürebilmek için ezilenlerin, yönetilenlerin bir biçimde rızasını alması gerekir. Oligarşi bunu, tepkilerin düzene yönelmek yerine sistem içi alternatiflere bağlanması ve politik mücadelelerin kendi seçenekleri arasında geçmesi ile sağlayabilmektedir. Çeşitli burjuva politikalarının görünüşte ezilenlerin, yığınların taleplerini ileri sürerek onların desteğini kazanması ve aynı zamanda da bu kitle desteğini egemen sınıfa hizmet için kullanması da buna karşılık gelir. Ancak ezilenlerin kendilerini ezenlere destek vermesini sağlayan bu ilişki biçimi, egemen sınıf için, egemenliğini sürdürebilmek bakımından vazgeçilmez olmakla birlikte, yapısı gereği tehlikeler de barındırır. Kitlelerin desteğini alabilmek için savunulan politikalar, denetimden çıkarak kitle hareketinin düzeni tehdit etmesine, en azından egemen sınıfın tercih etmediği yönelimlere, gelişmelere yol açabilir. Çelişkiler, mücadeleler keskinleştikçe, egemen sınıf için bu yöndeki tehlikeler de artar.

Buna en iyi örnek, Pakistan'dır. İşçi sınıfı hareketinin ve sosyalizmin on yıllardır yenilgi ve geri çekilme içinde bulunduğu günümüz koşullarında, toplumsal muhalefet hareketleri içinde öne çıkan 'köktenci islamcı' hareketleri bastırmak

KURTULUŞ
SOSYALİST DERGİ
YAYINLARI

internet: <http://kurtulussosyalistdergi.awardspace.com/>
e-posta: kurtulus.s.d@gmail.com

ile oluşmuştur. Hem oligarşinin desteği, hem de kurtuluş umudunu AB'ye havale etmiş kitleler AKP'yi iktidara taşımıştır. Oligarşi AKP'yi TSK'nın karşısına çıkarırken, kendini en korunaklı konuma yerleştirmiş ve AKP'yi de desteksiz bırakmamıştır. 2007 yılındaki Anayasa Referandumu ile ilgili tartışmalarda bu olgu şöyle saptanmıştır:

“Türk oligarşisi, emperyalist tekellerle ilişkisi çerçevesinde, ordunun disipline edilmesi-ne karar vermiş ve bir süredir (hatta uzun bir süredir) bu düzenlemeyi gerçekleştirmeye çalışıyor. AKP'nin oligarşi nezdinde siyaseten böylesi yüksek bir geçerliliğinin olmasının esas nedeni de bu düzenlemeyi yapabilecek en uygun araç olarak gözükmesi. Ordunun yönetime el koyması durumu, gelişmiş bir devlet yapısı içinde olağan sayılabilecek bütün durumlar için geçersizleştirilip yasalarla engellenmek ve sadece bir devrimci durumla, dizginlenemeyecek kadar hızla yükselecek bir sınıf hareketi karşısında sistemin olağan kurumlarının işlevsiz kalması koşulları durumuyla sınırlanmak isteniyor. Askeri yönetimlerin demokrasiyi rafa kaldırmasının aksine, bu sefer demokrasiyi, gerekli görmedikçe askerin kışlasından çıkmasını engelleyecek kadar güçlendirilmesi, kışlayı disiplin altına alması amaçlanıyor. Bu nedenle demokrasiyi geliştirmenin önündeki temel sorun olarak militarizmi gören geniş bir cephe, çeşitli siyasi çizgiler, militarizmin karşısında konumlanmak adına AKP'ye kan vermeye devam ediyor. Kısacası AKP öncülüğünde bir 'demokrasi cephesi' inşa ediliyor. Toplumdaki muhalif unsurlar sınıfsal açıdan sahte bir kamplaşmanın şu ya da bu kanadına bağlanarak oligarşinin değirmenine su taşınıyor.” (Anayasa *Değişikliği ve Referandum*, Ekim 2007, s. 11)

Hem AKP'nin hem ordunun sivri yanlarının birbirine törpülediği bu süreçte yapısal değişikliklerin bir bölümü gerçekleştirilebilmiş, ordunun sistem içindeki ağırlığı yanında, toplumsal algıda kurtarıcı misyonu da büyük ölçüde silinmiştir. Oligarşi bu süreçte neredeyse en az konuşarak ve çok gerekli olmadıkça çatışmaya müdahil olmadan, deyim yerindeyse, 'çayın taşı ile çayın kuşunu vurmuştur'. Hangi vesile ile ve kimin neyi nasıl tariflediğinden ayrı olarak bugün gelinen noktada tartışılan, 12 Eylül'ün anayasası, kurumları, demokrasi, darbecilik, militarizm vb. başlıklardır. Bunların tartışıldığı bir Türkiye ise, bunların tartışma konusu edilemediği bir Türkiye'den daha olumsuz değerlendirilemez.

Sermaye birikiminin sorunlarına göre siyaseti şekillendirmek, politik aktörleri bu belirleyici etmen ekseninde düzenlemek, bütün gürültü patırtıdan, çatışma ve çelişkilerden sonra, en nihayetinde, belirli engelleri aşmak için siyasette kimin sahne alacağını belirlemek, egemenlerin mahareti olarak kendilerine teslim edilmeli! 28 Şubat post-modern darbesinde 8 yıllık ilköğretim ve imam hatip düzenlemelerini Erbakan'a yaptırtmak, Öcalan'ın yaka-

Türk oligarşisi demokrasi gurusu sayıldığı bugünlerine, 12 Eylül köprüsünden geçerek geldi. Köprüden geçene kadar da ayıya dayı demekte hiçbir kusur etmedi. Ne mutlu ki artık, demokrasi programları hazırlayan, en çetrefil konularda demokrat açıklamalar yapabilen bir oligarşimiz var! Üstelik 1980 öncesinin sırat köprüsünden de aşmış gittiğini düşünüyor. Sadece oligarşimiz değil, oligarşinin çıkarlarına göre konuşan, ona akıl veren çeşit çeşit düşünce kuruluşlarımız, gazetelerimiz, televizyonlarımız, partilerimiz, politik aktörlerimiz de çok şükür ki eksik değil! Herkes her şeyi tartışıyor. Üstelik, bütün dönemlerin tartışılmaz politik aktörü olan TSK, demokrasiye dair tartışma konuları sıralamasında, açık ara önde gidiyor. Şimdiye kadar TSK izin vermeden hapsiramayınlar, en demokrat ve demokrasi yanlısı gözükmek için sabah akşam ordu eleştirisi yapan yalancı pehlivanlar gibi peşrev çekip duruyorlar. Oligarşimiz ise, meseleyi çözmeyi kafaya taktığından bu yana, artık daha çok TSK'nın nasırı sayılan Kürt sorununa basarak demokratlık sınavını geçtiğini düşünüyor. Anlayacağınız, demokrat ve ilerici sayılmak askerlere karşı ölçülüyor.

Şeriat ve dinci tasalluta karşı olduklarını ileri sürenler ise, karşıtlarını ikna e-

demediklerinde, Cumhuriyet'in değerlerini tahrip etmekle, gizli gündemle ve lâikliğin kaldırılması ile suçluyorlar. Liberal yazarlar ve AKP güruhu, Ergenekon davasını 'Procrustes yatağı' olarak kullanıp herkesi kendi 'demokrasi hizalarına' getirmeye, karşıtlarını darbeden yana ve demokrasiye karşıt bir ulusalcılıkla, 'Ergenekoncu' olmakla suçluyorlar. Bu suçlama artık laçkalaşmaya başladığında ise bugünlerde yaşanan gerginlik üzerinden yeni bir açılımla İsrail yandaşı olmak suçlamasını tercih ediyorlar. Manşetlerine "İsrail'in Türkiye'de bir darbeden ve ordu yönetiminden" yana olduğunu çıkarıyorlar.

AKP hakkındaki kapatma davası, 'gericiliğin odağı' olduğu kararı ve parasal yaptırımlarla bir uzlaşmaya varmıştı. Bu arada darbecileri kovuşturmak adına başlatılan Ergenekon davası, içine bütün AKP muhaliflerinin de doldurulduğu bir korku imparatorluğuna dönüştürüldü. Kontrgerillanın faaliyetlerini hedef alması gerekirken, ilgili ilgisiz bütün muhaliflerin içine doldurulup esas konunun sulandırıldığı bir nitelik kazandı. E-muhtıra, cumhurbaşkanlığı krizi, erken seçim ve ikinci kez yüzde 46'lık bir destekle iktidar olunması neticesinde yapısal dönüşümlerin gündeme alınması, 'devletin anayasal düzeninde' değişikliklerin silah zoruyla değil de bu sefer (Arıncı'ya suikast soruşturmasının Özel Harp Dairesinin aranmasına kadar uzanması olayında görüldüğü gibi) neredeyse askerin silahına karşı gerçekleştirilmeye çalışılması, taraflardan hiçbirinin ve özellikle AKP'nin geri adım atamayacak bir yola girmesinin, aksi taktirde tepe taklak yuvarlanacağını bilmesinin ürünüydü. Cumhurbaşkanlığı, YÖK gibi kurumları ele geçirmesine ve polisin içindeki etkinliği bilinen Gülen cemaatinin desteğine karşın, halen Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay gibi yüksek yargı kademelerinin engellerine takılan AKP, sorunun çözümü olarak gördüğü anayasa değişikliklerini, bu yöndeki ısrarlara karşın, seçimler sonrasına ertelemeyi kabul etmedi.

AKP, değişikliklerin genel seçimler sonrasına bırakılması yönündeki mutabakat arayışlarına karşılık vermedi ama buna karşılık, 12 Eylül darbecilerinin yargılanması yasağı, siyasi grev ve dayanışma grevi yasağı gibi maddeleri kaldırmak biçiminde toplumsal muhalefetin istediği yönde ve desteğini artırıcı değişiklikleri gündeme getirdi. Taslakta ayrıca, yüksek yargı mensuplarının meclis ağırlıklı değil de cumhurbaşkanının atamalarıyla belirlenmesi örneğinde olduğu gibi, muhalefetin istediği yönde başka değişiklikler de gerçekleştirdi. Sonuçta ise, kabul edilen paket, ne muhalefeti memnun etti, ne iktidarın aslında istediği yönde oluştu ve en önemlisi, ne de TUSİAD'ın talep ettiği 'güçler ayrılığına dayalı demokratik anayasayı' gerçekleştirebilecek bir içerik kazandı.

Kürt Özgürlük Hareketi ve büyük ölçüde Kürt Halkı, AB projesi, hedefi üzerinden sisteme eklemelendi. Türkiye işçi sınıfı da burjuvazinin ve işçi sendikalarının mahareti ile burjuva politik seçeneklerin peşine takıldı. Bu durumda Zonguldak-Botan birlikteliği, eksenini yerine, bir dönem "AB'nin yolu Diyarbakır'dan geçer" diyen Mesut Yılmaz'ın ifadesine paralel, işçi sınıfı hareketi ile Kürt hareketi, oligarşinin kuyruğunda, AB rotasına girmeye başladı.

Öte yandan, aynı zamanda AB hayallerinin erimesi ile paralellik içinde, Türkiye'de siyasetin merkezinde bir değişim gerçekleşti, yoksul kesim ağırlıklı ve islami motifli yeni bir merkez oluştu. Uçlar merkeze taşınmıştı. Benzer bir gelişme de Kürt cephesinde gerçekleşti. Öcalan'ın hiçbir Avrupa ülkesinde barınamamış olması, Kürtlerin AB ile ilgili güvencelere yabancılaşmalarına yol açtı, bu gelişmeye önemli bir darbe indirdi. Kuşkusuz ki esas olarak böyle tariflenebilen bu gelişme, çelişkili süreçleri, gelişmeleri de içinde taşımaya devam ediyor.

Hem sınıf hareketinin hem de Kürt hareketinin AB ekseninde oligarşinin kuyruğuna takılması, AB hedefinin ise kitleler için umutsuzlaşması nedeniyle yığınların uzun süre oyalanması mümkün olamayacaktı. Sosyalizmin yenilgisi koşullarında toplumsal muhalefet içerisinde güçlenen islami hareket sahnedeki yerini almakta gecikmedi. İslami hareketi politik alanda yansıtan Refah Partisi, Refah-Yol koalisyonuyla hükümete girdi.

28 Şubat post-modern darbesi karşısında oligarşinin sesinin çok çıkmadığını anımsamak, darbenin esas olarak oligarşinin dışındaki burjuvaziye karşı yapıldığını vurgulamanın yanı sıra, bugünkü tartışmada konumunu değerlendirmek açısından da yararlı bir ölçüt oluşturur. Sonuçta ciddi bir şekilde sistemin dışına çıkma potansiyeli barındıran kitleler, yapılan müdahale ile oluşturulan Adalet ve Kalkınma Partisi üzerinden oligarşinin peşine takılmış, tehlike atlatılmıştır. AKP, bu açıdan bir darbenin sonucunda ortaya çıkmıştır. Toplumunu ikiye bölen bir krizin bir tarafının tek temsilcisi olarak da olsa yüzde elliye yakın oy hacmi ile AKP, siyasetin yeni merkezini, ya da merkezin niteliğinin somut bir göstergesidir.

Her ne kadar milliyetçi tedrisatı kuvvetli olan Türk milleti büyük ölçüde hazımsızlık çekse de, darbeciliğin en temeline kuvvetli darbeler indiren ve toplumsal algıda, militarist, orducu zihniyet dünyasında nitel bir değişiklik gerçekleştiğini açığa vuran bugünkü duruma bakıp hayıflanmak, milliyetçi militarizmle bir akrabalığa işaret etmektedir. Oligarşinin stratejilerine uygun bugünkü düzenlemelerin, AKP zihniyetinin öncülüğünde gerçekleştirilmesinden ötürü burun kıvrılacak bir yanı yok. Oligarşi için en iyi çözüm olanağı, AKP'nin iktidara gelmesi

dogmatiklik olarak damgalandı. Komünist bir politik öznenin yokluğunda sosyalistler burjuva ideolojisinin etkisine girdiler. Sendika bürokrasisi, hemen hemen hiçbir zorlukla karşılaşmadan sınıf hareketini burjuvazinin peşine takmayı başardı. Geçmişin politik hareketlerinin devamcısı çizgiler de açıktan AB projesini savunmaya başladılar. Kürt hareketi de kendini AB ekseninde tanımlamaya başlamıştı.

Artık ulaşılan aşamada, uluslararası sermaye ve emperyalist merkezlerle işbirlikçi ilişkilerinin gelişmesi, yeni bir düzeye ulaşması ve somut olarak da Avrupa Birliği üyeliği hedefi açısından devletin yeniden düzenlenmesi gerekiyordu. Fakat bu düzenlemenin kolay gerçekleştirilemeyeceği her aşamada kendini sert bir şekilde ortaya koydu. Öncelikli sorun askerlerin sistem içinde geri çekilebilmesi, ağırlıklarının azaltılmasıydı.

Militarizm, askerlere ait bir ideoloji olmaktan çok, toplumsal dayanaklarını, askersel çözümlerin toplumda karşılık bulmasından alan bir ideolojidir. 'Her Türk asker doğmak' zorunda bırakılır ve militarizmin kökleri toplumun derinliklerine nüfuz eder. Askerlere de sistem içindeki ağırlıklarının neden eksiltilemeyeceğini anlatmak için çevrelere bakıp çeşitli klişeleri tekrarlamak düşer. Askeri ağırlığın azaltılması, askeri bürokrasinin dizginlenmesi meselesi, milliyetçilik ve militarizmin köklerinin toplumsal derinliklerde buluşması ve bütünleşmesinden ötürü, üç - beş yüz kişilik bir silahlı bürokratin kaderi meselesi olmaktan çok daha çetrefil bir mesele olarak belirmektedir.

Üstelik bu süreç içinde Kürt Özgürlük Hareketi gelişmesine bütün hızıyla devam etti. Gerilla mücadelesi yükseldikçe, TSK'nın siyasetteki ağırlığı kendini hissettirdi ve yeniden düzenleme süreci, TÜSİAD'ın on yıllık raporlarında anımsatılan, kaplumbağa hızıyla ilerleyen bir süreç olarak güdükleşti. Hatta oligarşi, Kürt raporlarından birinin hazırlanmasında etkisi bulunan bir mensubunu suikasta kurban verdi. Kürt Özgürlük Hareketinin gelişmesinden korkan oligarşi, ordu ile anlaşma ve onun taleplerini yerine getirmeyi seçti ve çoğunca AB yönlü düzenlemeler askıya alındı. Kürt meselesi AB yönlü açılımlar için zorunlu olarak gerçekleşmesi gereken devletin yeniden yapılanmasını kesintiye uğrattı. Bir yandan da sorun, bütün yakıcılığı ve ertelenemezliği ile oligarşinin gündemine girmişti ve artık askerlerle aynı eksende düşünmek giderek zorlaşıyor, çıkarlar farklılaşıyordu. Artık Kürt meselesinin sadece silahla çözülemeyeceği, sadece silahla çözülemeyecek kadar köklü bir mesele olduğu, terör dışında da bir Kürt meselesi olduğunun söylenmeye başlandığı bir dönem başlamıştı.

AKP'nin hükümet olduğu dönemde tırmanan politik gerginlik içerisinde, TC'nin kuruluşunda 'komünizm - bölücülük - şeriat' olarak konulan 'kırmızı çizgileri' de tartışma gündemine girdi. Hatta Türkiye'nin dünyadaki yerinin ne olduğu, 'lâik mi? - müslüman mı?', 'Doğuya mı Batıya mı ait olduğu?' biçiminde Türkiye kapitalizminin geleceğinin nereye endeksleneyeceği sorunu belirdi. Batıya ait bir toplum tasavvuru, 'çağdaş medeniyetler düzeyi' düsturu, Doğulu ve müslüman motiflerle değiştiriliyor. Bu dönüşüm, toplumdaki sınıfsal ayrımların giderek derinleşmesi ve AB umutlarının suya düşmesiyle orantılı olarak kapitalizmin sonuçlarına duyulan tepkilerin, 'milli' değerlere, 'tarihimize' ve alternatif 'tarihi coğrafyamıza' dönüş umutları ile ikame edildiği bir seyir izliyor. Son yıllarda IMF ile anlaşmaları askıya almış, ABD ile İran üzerinden ters düşüp İsrail'e kafa tutmuş, Arap halkları içinde sempatisini yükseltmiş AKP politikaları, sol geleneğin bütün söylemlerine biçimsel olarak uyan adımları atmış oldu.

Bu adımların sosyalist yönelimli bir halk hareketi ile gerçekleşmesi durumunda herhalde ABD'nin askeri müdahalelerine uzanan bir yaptırımlar seçeneği ile karşı karşıya olurduk. Fakat bu adımları atan parti, ılımlı islamın temsilcisi AKP'dir. Bu rol gereği, bütün islam coğrafyasında emperyalizmin temsilciliğine, bir çeşit alt taşeronluğa yükselme talebi ileri sürülmektedir. Bu rüyasının maddi olanaklarının içine girilen yeni dönemde belirlediğini düşünmektedir. Diplomasinin ve kültürel işbirliğinin öne çıkmasının zorunlu görüldüğü bu dönemde, öncelikle 'deliğe süpürülmemek' için adımlar atmakta ve bunun için emperyalizme daha çok hizmet etmesi gerektiğini bilmektedir. En nihayetinde bu kritik aşamayı geçtiğinde, 'boynuzun kulağı geçmesinin maddi koşullarının oluşacağı bir dünyayı' hayal etmesinin önünde de engel kalmamaktadır.

Bu açıdan Türkiye'de siyaset daha çok 'Pakistanlaşma' belirtileri göstermektedir. *Kitle desteğini kaybetmemek için yükselen islami muhalefetin taleplerine karşılık vermek zorunluluğu ve işbirlikçisi olduğu emperyalizmin taleplerini karşılama durumunda kitlelerden alacağı tepkiler* -şimdilik Pakistan düzeyinde olmasa da- *ciddi bir çelişkiye neden olmakta* ve bu çelişki, sağından soluna bütün siyasi öznelerin söylemine yansımakta, giderek siyaseti belirleyecek düzeye yükselmektedir. Tayyip Erdoğan'ın "one minute" çıkışı Saadet Partisi'nin görkemli Çağlayan mitingine bir yanıt olmuştu. Bu sefer Gazze'ye yardım seferberliği ve Hamas'ın 'terörist değil dost' diye tanımlanması olayı ise, yine aynı zamanda Saadet Partisi'nin Gazze'ye yardım konusunda inisiyatifi ele alma hamlesine bir yanıt verme telaşının ürünüydü. Bu örneklerde de görüldüğü gibi siyaset, hiç olmadığı kadar hızla alınmak zo-

runda kalınan kararlar üzerinden geliyor. Bu yüksek tansiyon siyaseti, iç siyasette e-muhtıra ile başlamış, cumhurbaşkanlığı krizi ile tırmandırılmış ve “one minute” çıkışı ile uluslararası arenaya taşınmış ve şimdi de Gazze ambargosu ve Hamas üzerinden, emperyalistlerle işbirlikçilerinin çelişkilerinde kimin belirleyici olacağı noktasına ulaşmıştır. Şimdiki durumda önümüzdeki genel seçimler, Türkiye’nin bu yüksek tansiyonunun daha da tırmanacağı bir seyir izleyebilir ve çelişkiler keskinleşebilir.

Anayasa Mahkemesinin vereceği bir iptal kararı, referandum seçeneğini ortadan kaldırırsa da, kitlelerin gözündeki AKP’yi yeniden mağdur durumuna sokabilir ve seçimleri erkene almasına neden olabilir. İptalin gerçekleşmemesi durumunda ise referandum, AKP açısından, yaklaşan genel seçimler için bir hazırlık antrenmanı niteliğine bürünecek. Olası bir referandumda kaybetme olasılığı ise genel seçimlerde AKP’nin tepetakla gitmesi anlamına gelecektir.

POLİTİK ÇATIŞMANIN TEMELLERİ

Türkiye’nin, AKP’li yıllar diyebileceğimiz yaklaşık son on yılında aynı politik çelişkinin öne çıktığını söylemek yanlış olmayacaktır. Görünürde bir yandaki lâik kesim, ‘şeriat’ ya da en azından ‘dinci tasallut’ tehlikesi olduğunu ileri sürüyor, diğer yanda ise ‘demokrasi ve özgürlükleri’ ‘statükoya’ karşı savunduğunu ileri sürenler yer alıyor. Tanımlanan bu politik çelişki ekseninde taraflar her politik sorunda farklılaşıyorlar. İç politikada birbiri ile rekabet eden, çatışan, zaman zaman da politik kriz noktasında sistemi tıkayan aktörler, bu argümanlar üzerinden birbirlerini alt etmeye çalışıyorlar. Kitleler nezdinde itibar gören bu argümanlar ise politik çelişkinin kaynağını açıklamaktan oldukça uzak.

Öte yandan, çatışmanın kaynağının bir iktidar mücadelesi olduğu kesin olmakla beraber, bu mücadelenin, ‘lâik’ *tekelci sermaye* ile ‘muhafazakâr’ *Anadolu sermayesi* arasında devleti ele geçirmek için süren bir hegemonya ve siyasal iktidar mücadelesi olduğu yönündeki saptamalar, AKP’nin niteliği ve kimin partisi olduğuna yönelik bir kafa karışıklığının ürünü olmaktan öteye, burjuva fraksiyonların egemenlik mücadelesi verdikleri ve oligarşinin diğer burjuva kesimlerle eşitlendiği bir alan olarak devleti tanımlamaktadır. Bu saptamalar, gerçeklikle çelişen bir sınıflar ve devlet tahlilinin ürünüdür. Olguların yüzeydeki görünüşleri ile derindeki nedenleri arasında niteliksel bir fark bulunmaktadır. Büyük sermaye unsurları da içinde olmak üzere tekel dışı grupların ve bu sermaye kesimlerinin sisteme yönelik muhalefetlerinin içerilebilmesi açısından AKP’nin oynadığı rolün,

natifinin oluşması, çeşitli türden muhalefet hareketlerinin ittifakı ekseninde kuruluyordu. 89 Bahar Eylemleri ile kurulamayan ‘Zonguldak-Botan hattı’, (Türk işçi sınıfı ile Kürt Özgürlük Hareketinin sosyalizme açık birlikteliği) işçi sınıfının sosyalizmin önderliğinden yoksun olarak burjuvazinin çeşitli kamplarının peşine takılması nedeniyle olduğu kadar, muhtemel ortaklığın diğer tarafı açısından da giderek olanaksız hale geldi. Kürt hareketinin önderliğini yürüten PKK, etkilenebilir olduğu kadarıyla da olsa sosyalizmden uzaklaştı. Sınıf vurgusunu terk etti, ‘reel sosyalizm’ eleştirisi temelinde başlayan süreci burjuva toplumsal kategorilerle uzlaşma düzeyine taşıdı. Burjuva toplumsal sistemle uzlaşarak ‘Bağımsız Birleşik Kürdistan’ talebinden vazgeçilmesi, demokrasi ekseninde bir gerilla mücadelesi tanımlamak açısından oldukça sorunlu yeni bir çerçeve yarattı.

Anadilde eğitim, kültürel özerklik ve anayasal çerçevede Kürt kimliğinin tanınması talepleri ile bu talepler için bir gerilla örgütlenmesinin savaşı ilk bakışta çelişki gibi dursa da, TC devletinin yapısı, ideolojisi ve Kürt Özgürlük Hareketinin en basit demokratik haklardan yerel yönetimlere uzanan bütün kazanımlarını, gerilla hareketinin sağladığı güvencelerle tahkim ettiği de gerçektir. Devletin yeniden (AB ekseninde) düzenlenmesi sürecinin aksamaması, gerçekleşmemesi, Kürt kimliğinin, anadilde eğitimin, kısacası Kürt hareketinin kendini azınlık hakları düzeyinde ifade ettiği taleplerinin dahi tanınmaması nedeniyle, gerilla mücadelesine bir meşruiyet temeli daha sağlamış oldu. AB süreci içinde atılan her adımda, silahlı mücadeleden vazgeçilmesi, önce silahların susturulması gerektiği yönünde vurgular artırıldı. Ama bir bütün olarak Birlik hedefinin sürüncemede kalması, TC’den daha çok AB’ye güvenmeye hazır Kürt tarafının, kaçınılmaz olarak elindeki demokratik haklarından çok silahına güvenmesine yol açıyordu. Bütün bu hakları silahla kazanmış ve tahkim etmişti, silahı bıraktığında ise kazanılmış haklarının dahi güvencesi bulunmuyor, yaratılmıyordu. TÜSİAD Avrupa Temsilcisi Bahadır Kaleağası, “Kürtler zaten bu hakları Birlik süreci içinde kazanacaklardı, bunca savaşa ne gerek vardı” açıklamasıyla, oligarşinin süreci nasıl bir ikiyüzlülükle kavradığını ortaya koyuyordu.

Özal’dan sonra, Demirel’li Ecevit’li, Türkeş’li ve Erbakan’lı yeni bir dönem başladığında, Türkiye’nin politik sahnesi artık eski çelişkilerden sıyrılmış ve yeni temeller üzerine oturmaya başlamıştı. Oligarşinin işbirlikçiliğinin kurduğu *bir hayal*, ‘karşılıksız bir aşk’ olmaktan öteye, yığınların kurtuluş umudu olarak AB hedefi öne çıktı. AB hedefine ulaşıldığında demokrasi ve özgürlük taleplerinin de kazanılacağı sanıldığı bu politik ortamda, Birliğe karşı çıkmak gericilik ve

da, 1980 öncesindeki devlet yapısına göre, yürütmeyi, ezilen yığınlar üzerindeki denetimi, militarizmi, devletin baskıcı yapısını daha da güçlendirmişti. Ama aynı zamanda da, cuntacıların açık diktatörlüğe özgü kimi keyfi düzenlemelerini de yeniden yapılandırılan oligarşik diktatörlüğe miras bıraktı. Bu ise, daha sonra, AB hedefiyle olduğu gibi, burjuvazinin ucuz yönetim anlayışıyla da uyumsuzluk oluşturdu. Askeri diktatörlük bakiyesi parlamenter rejim, sermaye birikimi sorunlarını aşamamış olan Türk oligarşisini, emperyalist merkezlerle ilişkisinde zayıf düşürüyor, bağımlılığını daha da çok pekiştiriyordu. Ama bu zarar, işçi sınıfının artan sömürsü ve yükselen kârlarla misliyle telafi edildi. Öte yandan, askeri bürokrasinin, askeri işbirliği ve silah ticareti üzerinden askeri-sınai komplekslerle ilişkileri denetimden uzaklaştı. TSK'nın Pentagon üzerinden ABD ve İsrail ile özel ilişkileri bu zeminde gelişti.

Özal sonrası dönemin, tarihe 'yasaklılar oylaması' diye geçen bir referandum ile başladığını kabul edebiliriz. Küsurlu oy farkı ile Türkiye'nin eski siyasilerine kavuştuğu bu oylama ile cılız da olsa 12 Eylül'e bir yanıt verilir gibi oldu. Bu arada, 89 Bahar eylemlerinden önce 1984 yılındaki çıkışı ile Kürt Özgürlük Hareketi sahnedeki yerini çoktan almıştı. Öte yandan, AB yolunda gündeme gelebilecek açılım ve düzenlemeler, devlet yapılanmasında varlığını daim kılmış militarizm nedeniyle önemli engellerle karşı karşıyaydı. AB yolunda demokratikleşme paketleri içinde, bu yönde gündeme gelebilecek düzenlemeler, sistemdeki ağırlığı bir türlü azaltılamayan askeri bürokrasiye fazladan ve oldukça geçerli bir direnç noktası daha sağlamış oldu.

Türkiye ve dünya ölçeğinde yenilgi koşullarında, işçi sınıfı kendisi için sınıf olma vasfını kazanamadığı, sosyalizmle bağları büsbütün koptuğu ölçüde, sınıf perspektifinden ve hareketinin birliği anlayışından uzaklaşmış, hareket parçalanmıştı. Mevziler teker teker yitirilmekteydi. Bir yanda sınıf uzlaşmacı niteliklerini işbirlikçiliğe kadar ilerleten sendika yönetimleri ve sürekli kan kaybeden sendikalar, diğer yanda işçi sınıfının iktidarı, proletarya diktatörlüğü, öncü parti anlayışından vazgeçerek cılız da olsa yasal alanda boy gösteren sosyalist çizgiler gelişti. Sosyalist muhalefet hareketleri kitleliliklerini yitirdiler. Kürt gerilla mücadelesi ise, kendini ulusal temeldeki çelişki üzerinden tanımladığı ve sosyalizmden, sınıf vurgusundan vazgeçtiği oranda kitlelilik kazanarak halk hareketi niteliği aldı.

İŞÇİ SINIFI HAREKETİ VE KÜRT MESELESİ: YÖNELİMLER

Komünist bir öncülüğün bulunmadığı koşullarda, sosyalist bir muhalefet alter-

bilerek ve zorunlu olarak bir belirsizliği taşımaya gerektirdiğini, ama bu belirsizliğin somut politikalar düzeyinde mümkün ve geçerli olmadığını, tersine, iktidar dışı burjuva kesimlerin muhalefetini de sisteme eklemeye hizmet ettiğini, olaylar ortaya koymaktadır. Sermaye sınıfları arasında bir iktidar savaşımından söz etmek, oligarşinin iktidarı yerine burjuvazinin farklı bir bölümünün iktidar mücadelesinin temsilcisi olarak AKP'yi ve icraatlarını göstermek, ister istemez, CHP'yi tekeli sermayenin tek sözcüsü olarak göstermek zorunda kalır. Ancak, gerçekte, iktidar mücadelesi, aynı sınıfsal kesimin, oligarşinin politikaları arasında sürmektedir.

Anımsamakta yarar var ki, AKP hükümeti, öncelikle Refah Partisinin bölünmesinin sonucudur. *Milli Görüş* çizgisinden emperyalizmle, AB ve ABD ile uzlaşma tercihiyle kopmuştur. 2001 krizi sonrası kitlelerin umudu olarak belirlediği ölçüde, oligarşinin ilgisine mazhar olmuştur. Uzun süre takiiye yaptıkları savunulsa da, bu kopuş gerçekleşmiştir. AKP, esas olarak, birincisi AB tercihi ile Bush döneminin imparatorlukçu açılımlarına eş-başkan olarak kapılanmanın sağladığı kuvvetli dış destek ve ikincisi dünyada kârlı alanlar arayışındaki sermaye hareketlerinin nispeten ülkeye çekilebilmesiyle oluşan ekonomik rahatlamının yarattığı kitle desteği biçimindeki iç destek olmak üzere iki etken üzerinden, 2008 dünya ekonomik krizine kadar, esaslı hiçbir güçlükle karşılaşmamıştır. Ya da, kendisi ve karşıtları arasındaki toplumsal bölünme çok keskin bir biçim alsa da, karşısına çıkartılan engelleri, bu iki etkenin desteği ile ve aynı zamanda karşıtlarının parçalı yapısı sayesinde kazasız belasız atlatmayı başarmıştır. Özellikle, emuhtıra ve Anayasa Mahkemesinin politik bir kararlar, meclisin cumhurbaşkanı seçimine müdahalesi, AKP'nin mağdur ve mazlum konumuyla erken seçim kararı almasına ve Abdullah Gül'ün de cumhurbaşkanlığına seçilmesine yol açmıştı. Erdoğan'ın, cumhurbaşkanlığı gibi pasif bir makama çıkmadan önce yapacak daha çok işleri olduğu yönünde yorum yapanlar yanılmamış, Abdullah Gül ise, aday olduğu makamdan geri adım atmamıştı. AKP'nin ikinci kez hükümet olmasından sonra dengeleri lehine, kendi deyimleri ile 'statükonun' aleyhine değiştirdiği, böylece görünür bir şekilde teyit edildi.

Fakat kapitalizmin 2008 genel krizinin etkileri ortaya çıktıkça, kitlelerdeki ekonomik beklenti ve umutlar tükenmeye başladı. Başbakan "bu kriz bizi teğet geçti" diyordu. Oysa ki, Türkiye'nin Ekim 2008 sonrasında 12 ay içerisinde yüzde 7,8 oranında küçülmesi ve bu durumun, 1994 ve 2001 krizlerinden çok daha vahim bir tablo oluşturması, krizin teğet geçmediğini kanıtliyordu. (Korkut

Boratav, *Cumhuriyet*, 6 Haziran 2010) Ama sınıf mücadelesinin bugünkü koşullarında, kapanan iş yerleri ve işsiz kalan yüz binler, toplumun kriz algısının esas bileşenlerinden birini oluşturmuyor gibi gözüküyor. Krizin işçi sınıfına kesilen faturası, bunun karşısına ciddi bir sınıfsal birlikle çıkılmadığı ve kriz gerçekliği tek tek insanlar, işçiler tarafından yalıtık bir şekilde yaşandığı ölçüde, sadece yaşayanları ilgilendiren sorunlar olarak gösterilebiliyor. Türkiye’de kriz, eğer ciddi bir devalüasyon ve banka batıkları şeklinde gerçekleşmezse, önemsenmiyor!

Bu krizde en çok konuşulan konu, 2001’den ders alarak sağlam bir bankacılık sisteminin oluşturulmuş olmasının ne kadar ‘hayırlara vesile’ olduğundan öteye geçmedi. Hatta başbakan işi, eğer konuşmayı adını anmazsak, krizin kapımıza uğramayacağını iddia etmeye kadar vardırdı. Oysa ki 2001 krizinde bankalara, öncelikle 50 milyar dolar ve sonrasında Hazine’den ‘risk var’ gerekçesiyle defalarca paralar aktarılmıştı.

AKP döneminde de, kaynağı neresi olursa olsun varlık barışı çerçevesinde sisteme para çekmek hayati bir önem kazandı. Bu gelişmeler içinde, İran’dan gelen altınlar el konması, Suudilerden kaynağı ve amacı belirsiz milyarlarca doların geldiği gibi, daha önce hiç konu olmamış gelişmeler, mali tartışmalara dahil edildi. Bu dedikoduların, merkez bankası bilançosundaki net hata - noksan kaleminde açıklanamayan büyüklüklerden kaynaklandığı ve hükümetin bu yöndeki sorulara yanıt vermediği ise bir gerçek olarak açıklanmayı bekliyor.

Bu dönemde helâl bankacılık girişimlerinin önündeki engeller hızla kaldırılıyor ve islami sermayeyi Türkiye’ye çekmenin olanakları artırılıyor. Mehmet Bekaroğlu’nun deyimıyla, “abdestli kapitalizm inşa ediliyor” (*Yeni Harman* 142, Haziran 2010). Batan firmalar ise çürük elmadan sayılıyor. Bugün Türkiye, 270 milyar dolarlık dış borç ve her an içeride tutulması gereken 100 milyar dolara yakın sıcak para ihtiyacı içinde. İçerideki “sıcak para, yatırımlarının üçte ikisini mali sektör hisselerine yapmış” durumda (Mustafa Sönmez, *Cumhuriyet*, 7 Haziran 2010). Bankaların bu hisselerle ne gibi bir portföy ilişkisi olduğu ile ilgili olarak, olası bir devalüasyon ve sıcak paranın hızlı çıkışı, o çok övülen bankacılık sisteminin bir anda çökmesine neden olabilir.

Öte yandan toplumsal tepkiler sürekli büyüyor. Tekel direnişi, itfaiyecilerin eylemleri, işçi sınıfının harekete geçtiğini ve önümüzdeki dönem için muhalefetin başına geçmeye hazır olduğunu gösterdi. İşçi sınıfının bu eylemlilikleri, toplumsal çelişkinin lâiklik ve şeriat, bölücülük ve milliyetçilik eksenlerinde tariflenmesini giderek güçleştiren potansiyelleri harekete geçirdi. Daha önce 29

ratik nitelikteki herhangi bir soruna 12 Eylül artığı bir anayasa ve devlet örgütlenmesi ile çözüm üretilemez. Bu nedenle bugünkü yapılanmanın olduğu süreci kısaca anımsamak, yapılması gerekenler ve alınması gereken tutumlar açısından yararlı olacaktır.

12 Eylül askeri diktatörlüğü, sermaye birikimi sorunlarını büyük ölçüde işçi sınıfı engelinden, işçi sınıfının mücadelesi ve örgütlülüklerinden kurtardı. Diktatörlük, esas politik aktör olarak askerleri kutsamış, partileri kapatmış, şimdilerde darbe karşıtı, demokrasi havarisi olan oligarşimiz, bütün bu olanlar karşısında askeri darbenin tezgahlayıcısı ve arkasındaki gerçek egemen güç olarak sahnedeki tartışılmaz yerini almıştı.

Oligarşi kendisi için en ucuz ve dolayısıyla kârlı, bu nedenle de en uygun siyaseti, öncelikle sınıf muhalefetsiz bir cennet olarak düşlemişti. 12 Eylül diktatörlüğü birkaç yıllığına da olsa burjuvaziye arzulanı bu cenneti sundu. Fakat böylesi bir cennetin öyle uzun yaşanması eşyanın doğasına tersti. Basınç mutlaka tepki yaratacaktı. Bu tepkiyi oligarşinin politikalarına eklemek, muhalefeti şekillendirmek ve parlamenter sistem içinde yönetmek, askerin geri plana çekilmesini gerektiriyordu. Darbeciler açıktan olmasa da yönetim ayrıcalıklarının ellerinden bırakmak istemediler. Askerler, kendi denetimlerinde bir parti kurdurup (MDP) seçimlere soktular ama oligarşinin de kitlelerin de tercihine mazhar olamadılar. Sonrasında ise, zaten askerlerin ayrı bir parti kurmasının gerekli olmadığı anlaşıldı!

Sınıf hareketi ezildikten, örgütlülükler dağıtıldıktan sonra, seçimlerle başlayan ANAP dönemi, Kenan Evren ve Turgut Özal ikilisi ile karakterize oldu. Evren, anayasa referandumunu ile kendini Cumhurbaşkanı seçtirmişti. 12 Eylül askeri diktatörlüğü bu kısa zamanda hedeflerini gerçekleştirmiş, bugünlere uzanan gelecek 30 yılı planladığı yönde biçimlendirmeyi başarmıştı. 12 Eylül’den önce de bu ülkede sıkıyönetim vardı ve 1979 ve 1980 1 Mayıs kutlamaları sokağa çıkma yaşağına rağmen gerçekleşmişti. Ama esasen 1979 yılından sonra kutlamalara kapatılan Taksim alanına, yasal ve kitlesel bir şekilde geri dönmek için 2010 yılını beklemek gerekti. Üstelik bu 30 yıl boyunca 1 Mayıs anmalarında ölümler, yaralanmalar ve gözaltılar hiç eksik olmadı. Burjuvazinin cennetini en iyi bu gösterge ile tariflemek mümkündür.

12 Eylül darbesi, başta anayasa, bütün devlet yapısında düzenlemeler gerçekleştirilerek yeniden örtülü diktatörlüğe geçilmesini, başlangıçtan hedef almıştı. Hedeflerine ulaşıp açık diktatörlük yerini yeniden örtülü diktatörlüğe bıraktığın-

yolundan saptırılmadan sürdürülebilir. Bugün TÜSİAD'ın savunduğu 'demokratik anayasa' ve güçler ayrılığı talebinin arkasında böyle kaygılar bulunmaktadır. Gündemde olan anayasa değişiklikleri ise bu açıdan sorunu çözücü görülmemektedir. Cumhurbaşkanlığının ve yürütmenin hangi partide olduğuna bağlı olarak yönü değişebilecek olan tasarruflar, bu anlamda burjuvazinin, azınlık egemenliğinin en güvenilir biçimini de oluşturmuyor.

Değişikliklere karşı çıkan CHP ise, temel aldığı üç değişiklikten parti kapatma ile ilgili madde düşmüş ve diğer iki maddedeki değişiklikler niteliksel bir değişime karşılık gelmese de, tutumunu sürdürüyor. Bir yandan da, hükümet olması durumunda, değiştirilen maddeleri, en az AKP kadar kendi çıkarları için kullanacağını söylemek için kahin olmaya gerek yok.

Devlet yapısına ilişkin düzenlemelerde güçler ayrılığına özen gösterilmesi ya da tersine yürütmenin güçlendirilmesi, farklı politikalara uygun düşer. Güçlü yürütmeye sahip bir devlet yapısının emperyalizmin bölgede taşeronluğunu üstlenerek bölgesel hakimiyet peşinde koşan saldırgan politikalara hizmet etmesi gibi, güçler ayrılığının vurgulandığı düzenlemelerin AB süreçleriyle uyumluluğu ilk akla gelecek boyutlardır.

AKP'nin emperyalizme ve oligarşiye hizmet eden politikalarının yanı sıra, belirli politikaları da emperyalizmle ve oligarşiyle çelişmesine neden olmaktadır. Bu çelişkiler bir yandan onun iktidarını sürdürebilmesini tehlikeye düşürmektedir. Ama AKP bu çelişkileri kitle desteğini artırmak için kullandığı gibi, bu kitle desteğinden yararlanarak kendisini egemenlere pazarlayacak, dayatacak manevralara da girişmektedir.

ÇELİŞKİLERİN 12 EYLÜL'DEN BUGÜNE EVRİMİ

Türkiye AKP'li yıllarına gökten zembille inmedi. En genelinde AKP, 'siyasal islamın' düşük yaptığı, 'ılımlı islamın' sahiplendiği bir parti olsa da, aynı zamanda devletin kolu kanadı altında büyümüş, devlet arpalıklarında beslenmeye alıştırmış ve 'kurulu düzenle' bağlarını koparmaktan zarar görecektir bir nitelik kazanmıştır. AKP'nin kendisi, Türkiye'de sınıfsal ve ulusal çelişkilerin bir noktaya taşınmasının, bu noktada yeni politik aktörlerin oluşması ya da oluşturulmasının kanıtıdır. Türkiye'de siyaset sağ ve sol sulara 12 Eylül'ün politikaları sonucunda saplanıp kalmıştır. Üzerinden kaç on yıl geçerse geçsin, 12 Eylül askeri diktatörlüğünün maddi ve manevi izleri temizlenmeden toplumun önünde birikmiş sorunlara çözüm üretmenin olanağı yoktur. Kürt sorununa ya da burjuva demok-

Mart Yerel Seçimleri vesilesiyle de belirtildiği gibi;

"İktidar partisi olan ve dolayısıyla yıpranmak durumunda olan AKP, ... gerginlik politikalarını temel almaktadır. Bu yola girildiği ölçüde, politik kriz koşullarında arkasında durmuş ve kendisini desteklemiş kitlelerden öteye, çelişkileri hangi düzeye gelmiş olursa olsun, oligarşinin, kerhen de olsa, arkasında saf tutmasını umuyor. Çoğandır uyguladığı politikalarla oligarşiye karşı adımlar atmaya yeltenmesi, kendisini 'tek parti iktidarı' düzeyinde oligarşiye dayatmaya varabilecek bir niteliğe bürünmektedir. Siyasi mücadelenin ideolojik boyutunda, kendisi dışındaki partileri tecrit ve tasfiye edebilmek için, elindeki devlet olanaklarını çekinmeden ve ölçsüz kullanabilmekte, hukuk dışı uygulamalara başvurmaktadır. Temsilcilerin temsil ettiklerini ve siyasetin normal sınırlarını zorlaması durumunda ise, 'normalleştirilme' süreçlerinin gündeme gelmesi beklenir." (29 Mart Yerel Seçimleri, Mart 2009, s. 6)

Deniz Baykal'ın 'siyaseten katledilmesinden' sonra CHP'nin başına geçen Kılıçdaroğlu üzerinden büyük medyanın bir kampanyaya girişmesi ve bu rüzgârın toplumda karşılık bulmasının koşulları, daha öncesinde AKP politikaları tarafından mayalanmıştı. Bu koşullarda AKP, ağırlıklı olarak dış politikada aktif bir siyasete yönelmeyi tercih etti. Bu tercih sadece ona ait değildi. Nispeten değişen politikalarına karşı ABD'nin, BOP'un eş-başkanı Tayyip Erdoğan'la yola devam etmesi için, AKP'nin güçlü işbirliği ve uzlaşma belirtmeleri göstermesi gerekliydi. İran politikasındaki 'muhalif' duruş da dahil olmak üzere, geniş bir coğrafyada taşeronluk hizmetlerini kapabilmesi açısından, bilerek ve kontrollü bir şekilde emperyalist politikalarla çatışma görüntüsü verilmeli, böylece zemin hazırlanmalıydı. AKP, bu koşullarda dış politikada mazlumun temsilcisi rolüne soyundu. Diploması yerine şiddet politikasını öne çıkaran ve Obama çizgisi ile çelişkiler yaşayan İsrail ile başlayan "one minute" dizisini sürdüren AKP, bu yolla kaybettiği kitle desteğini geri kazanmaya çalıştı. Yerel seçimler öncesi Saadet Partisi'nin yükselişi de böyle durduruldu. Son olarak Gazze'ye yardım olayında yaşadığı gibi, yine bu partinin iç politikada önünün kesilmesi, öne çıkan bir tercih oldu. Daha önce de belirttiğimiz gibi;

"İmparatorlukçu çizginin taşeronu AKP, bu çizgi karşısında zafer kazanmış Obama yönetiminden, yeni dönemin politikaları için de görev talep etmektedir. Bu parti, iç politikadaki dengelerin hızla değişip kitle desteğinin azalabileceğini, uygulanan politikaların bir sonucu olarak kitlelerden seçim yenilgileri tadabileceğini bilebilecek kadar bir tecrübe de bünyesinde barındırıyor. 'Sadece Türkiye'de değil, Ortadoğu'da da önemli ve gerekli politik aktör' olarak kendini öne çıkarma gayretleri bu yönde bir sıkışmışlığın ve çözümsüzlüğün sonucu olarak gelişmektedir." (29 Mart Yerel Seçimleri, Mart 2009, s. 9)

Bütün AKP dönemini belirleyen politik çelişkinin temelinde, kuşkusuz ki, kitlere taraf olmaları için sunulan argümanlardan daha fazlası yatıyor. Çatışmanın temelinde oligarşinin AB ile ilişkileri ekseninde devlet yapılanmasında belirli değişiklikler gerçekleştirilmek istenmesi bulunuyor. Bunun çeşitli grup ve çevrelerin devlet ile ilişkilerini etkilemesi ise çelişkileri daha da keskinleştiriyor. Basitçe maddi çıkarılardan öteye, sistem içindeki ağırlık, yönetmeye dair ayrıcalıklar ve ideolojik motivasyonlar bu politik mücadelede öne geçiyor.

Bu güç mücadelesinin tarafları, emperyalizmin değişmeyen temel amaçları için koşullara göre değiştirdiği politikaların ülke içindeki işbirlikçileri, politik temsilcileridir. Oligarşinin bölgesel gelişmelerden ve bu nedenle emperyalizmin bölgeye yönelik politika tercihlerinden etkilenmeyeceği bellidir. Bu nedenle başta ABD olmak üzere emperyalist merkezlerle ilişkilerinde kendi çıkarlarını korumaya çalışmaktadır. Çatışan tarafların güçleri birbirlerini dengelemeye yakın bir düzeye ulaştığında ise aktörlerin etkileri kendi büyüklüklerini aşabilmektedir. Oligarşinin dışında devlet düzeyinde belirleyici olan başka bir burjuva kesim ise söz konusu değildir. Politik aktörler, oligarşinin çıkarlarının şu ya da bu politikada olduğunu ileri sürmektedir. Hangi politikanın uygulanacağına bağlı olarak kendi ayrıcalıklarını korumaları ve artırmaları mümkün olacaktır. Üstelik dün BOP'a eşbaşkanlığı üstlenen ve Irak'a asker göndermek için meclisten tezkere geçirmeye çalışan AKP, bugün faydacı bir biçimde, karşıt politik çizginin savunuculuğunu üstlenmekte, diplomasinin temsilciliğine soyunarak barış elçisi olmaya girişmektedir.

BÖLGESEL DENGELER: İSRAİL, TÜRKİYE VE İRAN

BM Güvenlik Konseyi'nin İran'a yaptırım kararı ve Türkiye'nin oylamada Batı ile ters düşmesi, AKP hükümetinin ısrarla kendi politikalarında devam etmesi, oligarşi ile oluşan çelişkiler, bunun yanında bölgeye yönelik düzenlemeler, barış elçiliği girişimleri karşısında kendi bahçesindeki (Kürt meselesi) düzensizlik ve açıklar, bu eksende mutlaka ilerlemesi gereken açılım sürecinin aksaması ve hatta karşıt dinamikleri harekete geçirmesi, bütün bu görüntü, AKP'nin ne yapmaya çalıştığı ile ilgili bir karmaşa yaratıyor. Tabii ki bu karmaşa sadece bir görüntü değil. AKP'nin hükümette kalmak için attığı adımlar, bir başka açıdan ve sonuç olarak, "bütün bunlar bir intihar girişimiymiş" dediterebilecek cinsten. Özellikle 'din kardeşliğinin' sağladığı avantajlarla da olsa Türkiye ile İran arasında oluşan yakınlık, bölgedeki çıkarlar söz konusu olduğunda ise, en hafif deyimle, rakip

sini tanınması da, AKP ile ABD arasındaki gerginliğin ne düzeye vardığını gösterdiği gibi, Gülen cemaatinin olası bir CHP hükümetine uzak kalmayacağına da işaret etmektedir.

AKP'nin, Hamas'ın bir terörist örgüt olmadığı ve Gazze halkının meşru temsilcisi olduğundaki ısrarı, cam evde oturanların başkasına taş atmasına benzetiliyor. İsrail parlamentosunda saldırıya uğrayan İsraili Arap kadın milletvekili Hanin Zuyabi ile, bir gösteride polis saldırısına uğrayan BDP'li Sevaahir Bayındır'ın kalça kemiğinin kırılması da bu benzerliği başka bir açıdan tamamlıyor. Ama bütün bunlar, AKP'nin yeterince 'ılımlılaştırılmadığını', 'yeni-osmanlıcı' stratejik derinliğin, bölgede emperyal güç olma hayallerine kapılabileceğini de gösterdi. Öte yandan, ABD için sorunlu olan gelişme, AB için yeni olanaklar şekline girebilir. Bu nedenle AKP'nin Ortadoğu'ya yönelik yeni aktif dış politikası, AB çevrelerinden özellikle ilgi çekti.

ANAYASA TARTIŞMASI

Oligarşinin AB merkezli politikaları, devlet yapılanmasının güçler ayrılığı ekseninde yeniden düzenlenmesini, bu amaçla anayasanın değiştirilmesini talep etmektedir. Anayasanın bu yönde değiştirilmesi talebi, siyasi partiler ve seçim yasası ile birlikte ve onların önünü açması ekseninde ele alınmaktadır. Siyasi tarihimiz açısından en gelişkin halini 1961 Anayasasında bulan güçler ayrılığı, 12 Mart ve 12 Eylül darbeleri ile yürütme lehine düzenlemelere tabi tutulmuştur. En sonunda 12 Eylül ürünü 1982 Anayasası, cumhurbaşkanının ve yürütmenin yetkilerini artırırken, yasamanın işleyişini de yürütmenin işlevselliğine göre tanımlamıştır. Bu durumda yasama ile yürütmenin mutlak bir ayrımından söz edilemez. Yürütmenin halk iradesi sayılan yasama tarafından denetlenebilmesi ve yasama içinden çıkması, bu iki güç arasındaki ayrılığı tanımlamaktadır. Yargı ise, yasamanın ortaya koyduğu çalışmalarını içerik yönünden denetleyerek, gerektiğinde halk iradesini temsil ettiği kabul gören yasamaya karşı, bu iradenin dışında bir unsur olarak yer alabilmektedir.

Diğer yandan, *güçler ayrılığı* öncelikle yönetme işlev ve ayrıcalıklarının halktan koparılması ama bir yandan da halkın görünüşte yönetimi belirleme hakkının sürdürülebilmesinin genel kabul görmesine en uygun ortamı sağlar. Sonuçta siyasi partilerin, seçimle işbaşına gelenlerin yönelimleri, toplumda ekonomik gücü elinde bulundurup derece derece toplumsal kesim ve sınıfları kendine tabi kılan sermaye sınıfının yönelim ve çıkarları ile açığı yaptığında denetlenebilmeli, sistem

hayati desteğini almayı tercih ediyor. Daha önce de saptandığı üzere,

“İsrail’le gerginleşen, Filistin’le, Hamas’la iyi ilişkiler geliştiren politikalar da benzer biçimde değerlendirilebilir. Davos’taki “One minute!” çıkışı ya da Gazze’ye yardım ulaştırılması gibi tutumlar, bölgede halklardan coşku ve destek kazanırken iktidarlar, ‘despotik’ rejimler için de huzursuzluk yaratıyor, tehdit oluşturuyor. Bölgede yaygın biçimde izlenen Türk televizyon dizileri –‘kültür emperyalizmiyle’– bu etkiyi üzeri örtülü biçimde süreklileştiriyor. Konunun ‘uzmanı’ Davutoğlu’nun başında olduğu Dışişlerinin diplomasisiyle de desteklenen ‘yeni-Osmanlılık’ politikası, ‘Büyük Ortadoğu Projesi’ne seçenek oluşturuyor. Sürdürülemeyen ‘ABD imparatorluğu’ projesini, ‘Osmanlı imparatorluğu’ projesiyle ikame eden bu politika, emperyalizme rağmen bir hakimiyet değil, doğrudan ABD eliyle yapılamayanın Türkiye eliyle yapılmasına hedefliyor. Bu anlamda Batı’ya, emperyalistlere karşı değil, emperyalizmin çıkarlarına uygun bir politikayı ifade ediyor. Obama’nın iktidarıyla ‘orta-yolcu’ bir politikanın hakim olmasına benzetilebilirse, bu değişime uyum gösteren bir biçimde AKP hükümeti de ‘küreselleşmeci’ politikaya ‘milliyetçi’ boyut katıyor, ‘küresel gücün’, emperyalizmin çıkarları doğrultusunda bölgede, Ortadoğu’da hakimiyet kurmaya, ‘bölgesel güç’ olmaya soyunuyor, ‘milliyetçiliği’ de ‘küreselleşmeciliğin’ hizmetine sokuyor.” (*Kontr-Gerilla Devleti ve Kürt Sorunu*, Ocak 2010, s. 9)

Fakat, özellikle Ortadoğu gibi politika açısından kaygan bir zeminde, amaçlanla varılan noktanın sık sık birbiriyle çelişen bir konum kazanması olağandışılık oluşturmaz. Bu süreç içinde AKP, attığı adımlarla, bizzat ABD nezdinde kuşkulu bir konuma geldi. İsrail ile Türkiye arasında kontrollü sürtüşme, hem İsrail’in Obama dönemi politikalarına uyumlulaştırılması hem de Arap halklarının doğrudan öfkesinden yalıtılıp bir nevi ‘meşrulaştırılması’ çerçevesinden çıkma potansiyellerini ortaya koydu. Daha ilk anda askeri ve ekonomik ilişkilerin kesilmesi yönünde TBMM’den bir tavsiye ve destek mesajı çıktı. Kuşkusuz bu karar, bir yönüyle daha çok, oluşan kamuoyu desteğinin sadece AKP’ye mal edilmemesi ve mümkün olduğunca AKP’nin zorlanmasına yönelikti. Ama öte yarıyla da, siyasetin söyleminin merkezine yerleşen islami motiflerin etkili olduğu açıktı. Daha önce de belirttiğimiz gibi, Türkiye’nin yakın siyasi geleceği bir Pakistanlaşma açmazına girebilir. İlk adımda bu hale gelen ilişki sonraki süreçte ne kadar denetlenebilir? Bu soru ciddi bir belirsizlik ve güvensizliği ABD ile AKP yönetimi arasına soktu. Türkiye ve Brezilya’nın aracılığı üzerinden İran’ın uranyum takası anlaşmasını kabul etmesinden hemen ardından ABD’nin anlaşmaya itirazını açıklaması, ABD ile AKP arasında baş gösteren şiddetli geçimsizliğin boşanma noktasına geldiğini gösterdi. Deniz Baykal’ın istifasında selam göndermesinden sonra, Fethullah Gülen’in bu sefer İsrail’e sahip çıkması ve otorite-

konumların ön plana çıkmasına engel olamaz.

İran ve Türkiye arasında Kasr-ı Şirin anlaşmasından bu yana bir sınır değişikliği yaşanmamıştır. Kürdistan’ın sömürge statüsünün uluslararası niteliği nedeniyle, Kürtleri bastırmak üzerine zımnî bir anlaşma ise halen yürürlüktedir. Buna karşın İran ile Türkiye bölgede etkinlik mücadelesi yürüten ve bugün de bu savaşımın Irak’ın statüsü ve Irak’ta yönetimi kimin belirleyeceği üzerinde sürdüğü iki rakip ülke konumunda. Irak bir devlet olarak bütünlüğünü koruyamadığında, iki devlet de, aynı ortak paydayı, Kürt coğrafyasını bölüşmek üzere, bugünkü durumda ise Irak’ta oluşacak yönetim üzerinde inisiyatif ele geçirmek üzere savaşım veriyorlar. Türk devleti seçimlere etki etmek için operasyonlar düzenledi ve bunu artık, ‘ordu komutanının kendisini yargılayan mahkemenin üzerinde F-16’ları uçurabilmesi’ rahatlığında yapıyor.

İsrail’i, Filistinlilerin kabul edeceği bir çözüme razı ettirerek Arap halklarının liderliğini kazanmayı amaçlayan Türkiye, böylece bir yönüyle İsrail’i de meşrulaştırmış olacaktır. Filistin sorunu üzerinden Arap halklarının sempatisi ve desteği ile İran’la tarihsel rekabetinde bir adım öne geçmek için, bugün İran ile ABD ve emperyalistler arasında oluşan çelişkideki tarafını, İran’ın uranyum zenginleştirilmesi ile ilgili uluslararası sözleşmelere uyması için diplomasinin temel alınması yönündeki çabaları ile ortaya koyuyor, belirliyor. Türkiye’nin çabaları ile nispeten *ehilleştirilmiş* bir İsrail’in Arap ve Filistin halkları tarafından kabulü daha mümkün görülebilir. Bu açıdan İran’a karşı bölgede inisiyatifi ele geçirmiş Türkiye, nasıl ki bugün Irak yönetiminin kendisine yakın unsurlardan oluşması için İran’la çatışmıyorsa, yarın da İran’ın uluslararası sözleşmelere uygun davranması için çok daha güçlü bir konum elde etmiş olacaktır. Ve aynı zamanda bu konuma gelecek bir Türkiye, başta ABD olmak üzere emperyalistlerin bölgesel düzenlemeleri için çok daha işlevsel, çok daha araçsal bir nitelik kazanacaktır.

Diğer yönden, oligarşinin uzun vadeli ve uzadıkça uzayan hedefi olarak Avrupa Birliği üyeliği, basit şekilde bir katılım olmanın ötesine uzanmaktadır; Kürt ulusal sorunu başta olmak üzere, peşi sıra azınlıkların, gayrimüslimlerin statüleri, konumlarından öteye, devlet organları arasındaki ilişkinin ve bu temelde bürokrasisinin yeniden düzenlenmesini getirmektedir. Kürt sorununa yönelik düzenleme zorunluluğu, TC. sınırlarının da ötesinde uluslararası niteliği nedeniyle, Ortadoğu’nun kalbine oturmaktadır. Bu yönüyle oligarşi, ister istemez, emperyalist merkezlerin çatışma ve oyun sahasına girme riskini kabul etmiş olacaktır. Ama, ‘kaç koyup ne alacağı’ ya da neler kaybedebileceği ile ilgili kaygıları, sürece dair

belirsizlikler, oligarşinin ayağındaki prangalar haline dönüşmüştür. Oligarşiye politika servisi yapan aktörlerin, ortalığı bu kadar gürültüye boğabilmelerinin ardında, ‘dimyata pirince giderken eldeki bulgurdan olma’ kaygısı içindeki oligarşinin çekinik tavrı bulunmaktadır. En nihayetinde bütün bu süreçler egemen ideolojinin revize edilmesi ile başlamak ya da tamamlanmak zorundadır. Ve resmi ideoloji de öyle her gün eğilip bükülebilen, rotası değiştirilebilen bir şey değildir.

Türkiye’deki politik taraflaşma, ülke içinde olduğu kadar, emperyalistlerin rekabetlerinde temel bir dayanak bulmakta ve aktörlerin birbirlerine karşı hamlelerini çoğunlukla dış etkenlerin onlara sağladığı hareket kabiliyeti belirlemektedir. Ülke içi politik aktörlerin konumları, uluslararası güç ilişkilerinin gelişmesi ve değişen dengeler üzerinden izlenebilmektedir. Fakat, taraflara basit birer figüran muamelesi yapmak yanlış olur. Belki konumlarını abarttıklarından, belki emperyalist rekabette bariz üstünlüklerin kaybolmasından ötürü bir boşluk ve denge durumu oluştuğunu düşünmelerinden, emperyalist politikaların taraftarları, işbirlikçileri olarak, zaman zaman emperyalist merkezlerin tercih edecekleri stratejileri etkilemek için, bu yaklaşık denge durumunu, nispeten önemsiz kendi ağırlıkları ile değiştirebilme çabasına kalkışabilmekte, çizilen çerçeveye müdahale etmeye varan davranışlara girişebilmektedirler.

Buna ilişkin en açık örnek, ‘Ergenekon’ ekibinin AKP’ye karşı planladığı anlaşılan darbenin ABD’den destek bulamaması nedeniyle ertelenmiş olmasıdır. Hilmi Özkök’le, yani bizzat NATO bağlantıları ile engel olunan bir darbe girişiminden artık haberdarız. Yaşar Büyükanıt döneminde, e-muhtıra ile yapılmaya çalışılan müdahale ise, Türkiye tarihinde ilk kez bir partinin askerlere karşı dik durması sonucunda boşa çıkartılmış, toplumsal algı ve dengelerin değişmesiyle sonuçlanmıştır. Ergenekoncuların darbe girişimini Hilmi Özkök kanalıyla engelleyen ABD’nin e-muhtıra karşısında bir müddet sessiz kaldıktan sonra, AB’nin ikazı ile demokratik teamülleri anımsaması ise, iki açıdan anlamlıdır. İlk olarak darbelerin, ABD içindeki dengeleri gözetmeye gayret ettikleri ve hatta bu dengeleri değiştirebilecekleri sanısına kapıldıkları anlaşılıyor. Birkaç gün sürmüş bu sessizlik bize, ikinci olarak, e-muhtıra girişiminin başarılı olma olasılığı karşısında ABD’nin, birkaç gün için de olsa tarafsız kalmayı seçtiğini, ya da kendisine rağmen gerçekleşecek bir darbe ile bağlantısız kalmayı seçecek kadar ‘demokrasiye bağlı’ olmadığını göstermektedir.

Aynı şekilde, AKP için örnek vermek de mümkündür. Son yıllarda İsrail ile ilişkilerde yaşanan sorunlar, İran konusunda ABD’nin tercihleri ile belli uyumsuz-

luklar içinde olunması, bir süredir ‘delikten süpürülmemek’ için uğraşan AKP’nin emperyalist merkezlerle ilişkilerindeki eksileriyle, bütün Ortadoğu ve Arap coğrafyasında yıldızını parlatmak yoluyla iyi bir taşeron adayı haline gelmeye ve kendisini ABD’ye kabul ettirmeye çalışmaktadır. ‘Ergenekoncuların’ ABD’ye rağmen Doğu’ya yönelmeleri en büyük günahları sayılmışken, AKP, ‘Ergenekondan’ bu ‘Doğuculuk’ rolünü de kapmıştır. Nasıl ki 12 Eylül sonrasında MHP’liler “görüşlerimiz iktidarda ama biz içerideyiz” diye şikâyet etmişlerse, benzer bir şekilde Silivri’den de serzenişler yükselmektedir.

Eksen kayması tartışmaları buradan kaynaklanmaktadır. Emperyalizm TC’ne görev yerini ve statüsünü belirtmekte, AKP de, durumdan vazife çıkarmaya, Bush sonrası yeni dönemde de en uygun seçenek olarak ABD’nin gündeminde kalmaya çalışmaktadır. Şu ana kadar ‘deliğe süpürülmemiş’ olmasında, hem yeni döneme uyum gösterebilen belkemsiz siyaset yürütmedeki hem de kendini pazarlamadaki maharetini kabul etmek gerekse de, esas belirleyici etken, Obama dönemi politikalarının, Bush döneminin imparatorlukçu politikalarından, beklenenin tersine esaslı bir kopuşa karşılık gelmemesi, hatta giderek daha çok örtüşmesidir.

AB politikaları ve birlik hedefi açısından Türkiye’nin uzun süre belirsiz ve sürüncemede kalması, sonunda açık bir şekilde ayrıcalıklı ortaklık teklifinin yapılmış olması, Türkiye ile AB ülkeleri arasındaki toplumsal doku ve kültürel uyumsuzluktan ve devlet organlarının düzenlenmesinin güçlüğü kadar ve belki de ondan daha önemli olan bir başka nedenden daha kaynaklanmaktadır. ABD ile Türkiye’nin özellikle askeri alandaki sıkı ilişkileri, Türkiye’nin AB içinde ABD’nin Truva atı olabileceğini düşündürdüğünden, birliğe alınmasına belki de en önemli engeldir. AB ile ABD rekabeti ve olası çatışması, bir yönüyle Türkiye üzerinde bir egemenlik, etkinlik mücadelesi olarak şekillenmektedir. Bu merkezler Türkiye ile ilişkilerini, emperyalist rekabet ve düzenlemeye bağlı olarak ilgili alanlarda, daha çok kime hizmet edeceği ve kimin denetiminde olacağı temelinde ayarlıyorlar.

Bu yönden bakıldığında Obama dönemi politikalarına ‘yeni-Osmanlıcı’ bir açılımla karşılık vermeye çalışan AKP hükümetini görüyoruz. Davutoğlu’nun ‘stratejik derinlik’ politikası, bir emperyal güce dayanarak bölgede güç olma, taşeronluk anlamına geliyor. AKP, İran’ın abluka altına alınması, İsrail’in güvenliğinin sağlanması ve bölgede radikal islamın alternatifi olarak ‘ılımlı islamın’ geliştirilmesi ve bu nedenle bir dizi açılımın gerekliliği taleplerini kabul ederek, ABD’nin